

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ АКТИВІВ БАНКУ

Анотація. Розглянуто аналіз активних операцій банку та ефективність управління активами банку в сучасних умовах господарювання банків. Систематизовано переваги та недоліки існуючих видів аналізу активів банку.

Аннотация. Рассмотрены анализ активных операций банка и эффективность управления активами банка в современных условиях хозяйствования банков. Систематизированы преимущества и недостатки существующих видов анализа активов банка.

Annotation. The paper deals with the analysis of active operations of a bank and banks' assets management efficiency under current economic conditions. The advantages and disadvantages of existing types of banks' assets analysis have been systematized.

Ключові слова: аналіз, активи, структура, динаміка, банк.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що економічний аналіз є одним із інструментів, який сприяє підвищенню ефективності управління активами банку. Аналіз діяльності банків повинен давати вичерпну інформацію для управління активами.

Вирішенню цієї проблеми приділяли увагу в різні часи вітчизняні вчені та практики, такі, як: А. Мороз, С. Мочерний, В. Лагутіна, Я. Манівчук, І. Сало та ін. [1 – 4]. Проте недостатньо детально дослідженими залишились питання аналізу і динаміки активів банку.

Метою дослідження є оцінка фактичної структури активів та визначення шляхів її оптимізації для забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку.

Об'єктом дослідження є активні операції.

Предметом дослідження є характеристика оцінки аналізу структури та динаміки активів.

Здійснення аналізу активних операцій потребує уточнення понятійно-категорійного апарату.

Актив – будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, право контролю якого закріплене за банком і який дає дохід банківській установі або може бути обмінений на інший об'єкт, котрий, у свою чергу, даватиме дохід банківській установі [5].

Загальна сума активів – це сума всіх категорій активів за мінусом суми всіх контрактних рахунків типу резервів під можливі збитки від кредитної діяльності та дисконту за придбаними цінними паперами.

Робочі активи – це активи, що приносять банку дохід, тобто кошти на коррахунках, у касі, вклади в майно, цінні папери, розміщені в банках, видані кредити.

Активні операції банку – операції щодо розміщення коштів з метою отримання доходу.

Завдання аналізу активів банку:

дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів та структури активів;

дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів і структури дохідних і недохідних активів;

дослідження та оцінка якості активів.

До активних операцій банку належать:

надання кредитів та позичок;

придбання цінних паперів;

вкладення коштів у комерційні проекти;

лізингові операції;

факторингові операції;

операції з векселями.

Існують такі види аналізу активів:

вертикальний;

горизонтальний;

якісний;

коефіцієнтний.

Горизонтальний аналіз становить визначення абсолютних відхилень і темпів зростання агрегованих активних статей балансу.

Вертикальний аналіз полягає у визначенні питомої ваги кожної статті активів у загальній їх сумі [1].

Якісний аналіз активів банку передбачає аналіз активів банку за ступенями ризику та розрахунок і оцінку окремих показників.

Коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити стан ліквідності та платоспроможності банку, якість кредитного портфеля, надійність банку, стан розвитку ресурсної бази, прибутковість роботи банку [2].

Аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності:

вивчення динаміки зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей (горизонтальний аналіз);

аналіз структури активів банку за різними класифікаційними ознаками (вертикальний аналіз);

оцінка структури активів за дохідністю, що характеризує ділову активність банку;
аналіз структури активів банку за ліквідністю та ризикованістю.

На основі горизонтального аналізу активних операцій банку аналізують зміни в динаміці через порівняння даних за різні періоди. Зіставлення даних дає змогу виявити відхилення в абсолютній сумі й у процентах за:

основними робочими активами;
неробочими активами;
витратами на власні потреби;
імобілізованими активами та коштами.

Наведені групування активів банку дають можливість охарактеризувати якісний склад активів банку.

Вертикальний і горизонтальний аналізи активних операцій дають змогу виявити зміни у розподілі агрегованих статей балансу як у динаміці, так і у внутрішній структурі активних операцій балансу банку, і визначити, за рахунок яких операцій зросла (зменшилася) прибутковість (збитковість), виявити зміни (збереження пріоритетів у банківській діяльності).

За строками розміщення банківських ресурсів активи балансу банку поділяють на: поточні, строкові, квазістрокові.

Аналізуючи активи за ступенем ліквідності, необхідно виділити частку кожної групи активів за цією ознакою в загальних активах банку. При цьому особливу увагу звертають на питому вагу абсолютно ліквідних активів у загальних та робочих активах. Питома вага абсолютно ліквідних активів у робочих активах має бути в межах 20 – 25 %.

До неробочих активів належать рахунки, що не приносять дохід банку. До їх складу входять:

кошти в розрахунках;
резерви;
дебітори;
кошти, вкладені у майно та господарські матеріали;
видатки та збитки.

За рівнем ризику всі активи банку поділяють на п'ять груп залежно від рівня відрахувань коштів на створення резервів за ними:

I група – 0 %;
II група – 10 %;
III група – 20 %;
IV група – 50 %;
V група – 100 %.

Аналіз структури активних операцій поділяють на якісний і кількісний (коефіцієнтний).

На основі якісного аналізу активів і використання методу порівняння визначають пропорції між статтями балансу, тенденції їх зміни та простежують, якою мірою ці зміни та відхилення вплинули на ліквідність і прибутковість операцій банку.

Кількісний (коефіцієнтний) аналіз дає змогу оцінити в динаміці якість активів за такими критеріями, як: дохідність, ризикованість, ліквідність, обіговість. Переваги і недоліки цих видів аналізу наведені в таблиці.

Таблиця

Характеристика видів аналізу активів

Види аналізу	Переваги	Недоліки
Горизонтальний	Визначає абсолютні відхилення і відносні зміни розмірів статей балансу за визначений період, дає оцінку цим змінам	Характеризує лише динаміку, зміни в діяльності підприємства, а не її ефективність
Вертикальний	Виділяє окремі види активних операцій і дає оцінку їх значущості в структурі балансу; визначає ступінь зміни масштабів окремих видів банківських операцій; визначає відхилення в структурі балансу, що впливають на стійкість, дохідність, продуктивність і ліквідність активних статей балансу банку	Прямо не характеризує ефективність, доцільність активних операцій
Якісний	Передбачає аналіз активів за ступенями ліквідності та ризику	Неможливість формувати чіткі висновки тільки за результатом, який аналізують
Коефіцієнтний	Дає змогу оцінити якість управління активами банку	Не завжди може бути застосований. Наприклад, не застосовується для оцінки стохастичних залежностей

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є систематизація переваг і недоліків різних видів аналізу активних операцій банківських установ. Перспектива подальших наукових досліджень у даному напрямі полягає в розвитку аналізу стохастичних моделей оцінки активів банку.

Наук. керієн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Аналіз діяльності комерційного банку / Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 384 с. 2. Отенко И. П. Анализ деятельности коммерческих банков / И. П. Отенко. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2001. – 156 с. 3. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с. 4. Мочерный С. В.

Экономическая теория : учебн. пособ. / С. В. Мочерный. – 4-е изд., стереотип. – К. : ИЦ "Академия", 2009. – 640 с. 5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.